

ד' באלול תשס"ו
28 באוגוסט 2006
X7231

דעה אישית

מלחמת הפערים והניגודים בנימין פפרמן¹

למרות הניסיון לנכס את המלחמה האחרונה ל"עורף", היא נוגעת רק לחלק ממנו. על פי הנתונים היבשים זוהי מלחמה שנגעה ישירות ל- 500 אלף משקי בית, 1.65 מיליון תושבים, 500 אלף ילדים עד גיל 14, 80 אלף עסקים ו-450 אלף עובדים. זוהי מלחמה שלא פסחה על 650 אלף ערביי ישראל המתגוררים בצפון, ובתוכם 260 אלף ילדיהם. ובו-זמנית, מעברו השני של אותו "עורף", אפשרה אותה מלחמה ל-5 מיליון תושבים, 450 אלף עסקים ו-2 מיליון עובדים להמשיך בשגרת חייהם.

זוהי מלחמה שמנהל אגף התקציבים באוצר חש קורטוב של סיפוק במהלכה, לא חלילה מעצם קיומה, אלא בגלל שאל הכלכלה העניק לנו דיווידנד ענק עבור אמינות תקציבית, וגמל לכלכלת ישראל ביציבות פיננסית ובשמירה על דרוג האשראי הבינלאומי שלה. אבל אולי מקור היציבות הכלכלית של ישראל נובע מכך שכל אירועי המלחמה התרחשו מחוץ לתחום שבין חדרה לגדרה? זה שנים שאנחנו בישראל לא סופרים את הפריפריה ואת המעט שנעשה שם, ואין סיבה אחת ראויה שהשווקים הבינלאומיים יעשו זאת בשונה מאתנו. נסו לחשוב אם חס וחלילה היו נופלים 25 טילים בסביבת רח' אחד העם תל-אביב, האם גם אז הינו מקבלים מהקהילה הכלכלית הבינלאומית דיווידנד על אמינות תקציבית?.

זוהי מלחמה שחשפה את המתח בין ענפי המסחר והשירותים לבין התעשייה וענפי הייצור האחרים תוך שהיא פוערת תהום ביניהם, כאילו שבנו אל מלחמת המעמדות. אפשר להבין את התסכול העמוק שעובר על מגזרי המסחר והשירותים כאשר יו"ר הארגונים הכלכלים, שאותו הם רואים בעקר כנציגם של 5 אלפי מפעלי תעשייה מאזור המלחמה, היה אחד מקובעי הסדר הפיצויים המיועד גם ל-

50 אלף עסקים מהמסחר ומהשירותים שנציגם הורחק מהמו"מ, כשלבסוף נקבעו בהם כללי פיצוי המפלים אותם ביחס למפעלי תעשייה וענפי ייצור אחרים. זוהי מלחמה שעימתה באופן גלוי את העסקים הקטנים אל מול העסקים הגדולים והוכיחה פעם נוספת שהרטוריקה העולה מהצהרות המדיניות של העדפת עסקים קטנים היא עדיין ריקה מתוכן בישראל.

זוהי מלחמה שאמהות התייצבו ב"ריקושט" וביקשו לקנות אפוד קראמי לילדיהם הלוחמים, ובכך חשפו בפני מרבית הציבור בישראל את ההבדל שבין אפוד קראמי לבין ציפוי קראמי במטבח ובאמבטיה בו הוא שקוע בחיי היומיום. ואב אחד התייצב בטלביזיה וסיפר שהוא השיג לבנו הלוחם אמצעי לראיית לילה (אמר"ל), וקצת באחור ירד לי האסימון, והחלה לנקר בי הספק האם המחסור באמרלים בשדה הקרב יצר בצה"ל שוק של מוכרים וקונים, ובני עשירים משיגים אותם בקלות, בעוד שבני עניים הרבה פחות? זוהי מלחמה שאלפי מילואימניקים גויסו אליה כלוחמים מסוג א' והשתחררו ממנה בתחושה קשה שהם לא יותר מסוג ב', לאחר שצה"ל לא הצליח לצייד את חלקם בקסדות, אפודי מגן, ואפילו לא במזון.

1. בנימין פפרמן: מנהל מינהל מחקר וכלכלה, משרד התמ"ת, רח' בנק ישראל 5 ירושלים טל': 02-5600301-2 את דעת המשרד.

זוהי מלחמה שעוד בטרם הסתיימה החליטה הממשלה לקצץ את תקציבי המשרדים הממשלתיים, שרק לפני חודש אושרו ב-2.8 מילי שקל מסיבות ראויות, וראויות פחות, אבל יש אחת שאינה ראויה להילקח בחשבון וכל שכן להיות מוצגת בציבור, זו הקשורה למחסור בתקציב שצה"ל נקלע אליו. גם הניסיון לרתום את הרגשות הפטריוטים של הציבור למהלך כזה בעת מלחמה אינו יכול להרחיק את התחושה הכבדה, כי יותר משיש בעיות בגודל תקציב מערכת הביטחון, ישנן הרבה יותר בעיות בקביעת סדר העדיפויות ובהקצאת השימושים השונים של תקציב זה.

זוהי מלחמה שבה העיתונאים מכל אמצעי התקשורת הנפיקו מידי יום הררי הערכות, סקרים, אומדנים ותחזיות על התקציב הנוכחי והחזוי, ירידה בתוצר, אובדן המיסים, הפיצויים שישולמו וכד'. ואם לא די בכך הם חזרו, דשו, ותיקנו את הערכותיהם ביום המחרת בהתבססם על תחזיות מעודכנות יותר של הלילה האחרון. בעת המלחמה גדל מאוד הביקוש ל"חזאים" כאלו, ובשל המחסור בהם- המציאה התקשורת כמה חדשים והעלתה מהאוב כמה ישנים. ומטחי ההערכות והתחזיות שהם המטירו בעת המלחמה אילצו אותי לחבוש קסדה ולרדת לממ"ד.

זו מלחמה שהציבור התבשר עוד במהלכה שאין בדעת האוצר להטיל עליו מס. וכך הפגינו מקבלי ההחלטות חוסר רגישות לעניין השוואת הנטל בין העורף שנפגע במלחמה, לבין חלק אחר מתושבי ישראל שהמשיכו לקיים שיגרת חיים רגילה. עד כה הטלת היטל נדחתה משיקולים שגויים: ראשית, טענת האוצר כאילו הטלת היטל חד פעמי וקצוב על שכירים, מעסיקים וכן על פעילות הבורסה בסך כולל של 4-5 מילי ש"ח המיועד לשיקום הצפון תביא להאטה, שגויה ביסודה. שנית, קיים פחד מובנה במה שמכונה העונש הצפוי מהשווקים הבינלאומיים להפעלת מדיניות הסוטה מהקו המתחייב כביכול מכלכלה גלובלית, תוך התעלמות מכך שסטייה מהמדיניות המצופה לפרק זמן קצוב בשל המלחמה תתקבל בהבנה על ידי השווקים הבינלאומיים בכלל, וע"י חברות דרוג האשראי בפרט וכל שכן על ידי ארה"ב. ולבסוף, זה שנים מספר שפוחתת הרגישות של מקבלי ההחלטות לנושא התחלקות הנטל והשוואתו בין אוכלוסיות ואזורים גיאוגרפיים שונים, ועל רקע זה גדל והתרחב הפער בין המרכז לפריפריה, פער שהמלחמה האחרונה רק חשפה את ממדיו והשלכותיו. לאור האמור לעיל, הצורך בהיטל הוא אפשרי והכרחי, כאשר היטל זה יגבה מסף הכנסה מסוים של עובדים ומעסקים מחוץ לאזור הצפון, וכן מפעילות הבורסה לטובת שיקום הצפון.

ואחרי הכל זו היתה מלחמה שעשרות אלפי משפחות ישראליות פתחו את ביתם והכניסו אורחים מהצפון ולא יגישו על כך חשבון לממשלת ישראל. העמותות והעסקים שפעלו וסייעו לנזקקים מהצפון במקום הממשלה, העלו מחדש שאלות נוקבות על אחריות, מעורבות ותפקיד הממשלה.